

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ, השאלון הרגיל תשפ"ו, 2026
מספר השאלון: 57381
שם התלמיד/ה: _____

גאוגרפיה – אדם וסביבה

שאלון 57381

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.
פרק ראשון – גאוגרפיה של ארץ-ישראל – 36 נקודות
פרק שני – גאוגרפיה של המזרח התיכון – 28 נקודות
פרק שלישי – נתי"ב (ניתוח תופעות יסוד במרחב) – 36 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש:
 - (1) אטלס אוניברסיטאי חדש, הוצאת יבנה, משנת 2000 ואילך (ללא המילון למונחי הגאוגרפיה)
 - (2) אטלס כרטא – פיזי, מדיני, כלכלי, חברתי, משנת 1998 ואילך
 - (3) אטלס כרטא אוניברסלי
 - (4) מפה של ארץ-ישראל 1:250,000
 - (5) מפה גאולוגית של ארץ-ישראל 1:250,000 או 1:500,000
- ד. הוראות מיוחדות:
 - (1) כדי להמחיש את התשובות אפשר להוסיף סרטונים, חתכים וגרפים, לפי הצורך.
 - (2) יש לענות על מספר השאלות לפי ההוראות בכל פרק. המעריכים יעריכו רק את מספר התשובות הנדרש, לפי סדר כתיבתן במחברתכם.
 - יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
 - כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
 - השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
 - נספחים: נספח א – מפה לשאלה 3, נספח ב – תמונה לשאלה 4, נספח ג – מפה לשאלה 5, נספח ד – מפה לשאלות 11, 13

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – גאוגרפיה של ארץ־ישראל

(36 נקודות) בפרק זה יש לענות על שתי שאלות: על אחת מן השאלות 1–3 ועל אחת מן השאלות 4–6. ענו על אחת מן השאלות 1–3 (22 נקודות לשאלה). ענו על אחת מן השאלות 4–6 (14 נקודות לשאלה).

1. תעשייה

(22 נקודות)

א. שני גורמים חשובים משפיעים על תפוסת מפעלי התעשייה בישראל: כוחות השוק ומעורבות ציבורית.

(1) הסבירו מה הם כוחות השוק ומהי מעורבות ציבורית. (3 נקודות)

(2) לפניכם רשימה של המחוזות המנהליים בישראל.

המחוזות

- תל אביב
- מרכז
- דרום
- ירושלים
- צפון
- חיפה

מיינו את המחוזות שברשימה לשתי קבוצות – קבוצה אחת שבה תפוסת מפעלי התעשייה מושפעת בעיקר מכוחות השוק, וקבוצה אחרת של מחוזות שבהם תפוסת מפעלי התעשייה מושפעת בעיקר ממעורבות ציבורית, והסבירו כיצד החוק לעידוד השקעות הון משפיע על תפוסת מפעלי התעשייה בישראל. (7 נקודות)

(10 נקודות)

ב. בשנות התשעים של המאה ה־20 החלה מדינת ישראל להשתלב בכלכלה הגלובלית. השתלבות זו גרמה לשינויים בתעשייה בישראל.

לפניכם רשימה ובה מתוארים כמה מן השינויים שהתרחשו בתעשייה בישראל.

- חברות זרות הקימו מפעלים ומרכזי פיתוח בארץ.
- חברות מקומיות סגרו מפעלים שהתבססו על טכנולוגיה מיושנת, והתמזגו עם חברות רב־לאומיות.
- יזמים הקימו חברות הון סיכון בישראל.
- יזמים הקימו חברות הזנק בישראל.

בחרו באחד מן השינויים שברשימה, והסבירו כיצד הוא השפיע על התעשייה המסורתית או על התעשייה עתירת הידע בישראל. (4 נקודות)

(4 נקודות)

ג. לתעשייה הכימית בישראל יש תרומה רבה לכלכלת המדינה. בין הענפים המרכזיים בתעשייה זו בארץ: מינרלים, דשנים, צבעים, תרופות ופלסטיק. לפניכם רשימה של כמה אזורים מרכזיים שבהם ממוקמים מפעלי התעשייה הכימית בישראל.

• מפרץ חיפה

• סדום (מדרום לים המלח)

• מישור רותם (בין דימונה לערד)

(1) בחרו באחד מאזורי התעשייה הכימית שברשימה, והציגו שני יתרונות במיקום מפעלי התעשייה באזור שבחרתם. (5 נקודות)

(2) הציגו נזק אחד שהתעשייה הכימית גורמת לסביבה. (3 נקודות)

(8 נקודות)

2. אקלים מדברי ובנייה תואמת אקלים

(22 נקודות)

(ראו בנספח: שאלה 2 – רשימה I: מאפייני האקלים המדברי השורר בנגב; רשימה II: עקרונות תכנון של בנייה תואמת אקלים מדברי)

לפניכם שתי רשימות.

רשימה I – מאפייני האקלים המדברי השורר בנגב; רשימה II – עקרונות תכנון של בנייה תואמת אקלים מדברי, המאפשרים להתמודד עם מאפייני אקלים זה.

עיינו בשתי הרשימות, וענו על הסעיפים א–ג שאחריהן.

[רשימות I, II]

א. בחרו בשניים ממאפייני האקלים המדברי שברשימה I, והסבירו את הגורם העיקרי לכל אחד

ממאפיינים אלה בנגב

(סך הכול – שני גורמים). (8 נקודות)

(8 נקודות)

ב. (1) בחרו בשניים ממאפייני האקלים המדברי שברשימה I, וכתבו ליד כל אחד מהם את עקרון התכנון

המתאים לו מרשימה II. (3 נקודות)

(2) הסבירו כיצד כל אחד מעקרונות התכנון שכתבתם בתת-סעיף (1) מאפשר להתמודד עם מאפיין

האקלים המדברי שבחרתם. (5 נקודות)

(8 נקודות)

ג. הסבירו כיצד נטיעת עצים במרחב העירוני מאפשרת להתמודד עם מאפייני האקלים המדברי השורר

ביישובים בנגב.

בססו את תשובתכם על שני נימוקים. (6 נקודות)

(6 נקודות)

3. אשדוד – עיר חדשה ומתוכננת

(22 נקודות)

(ראו בנספח: נספח א – מפה לשאלה 3: שימושי קרקע באשדוד)

א. עיינו במפות שבאטלס. ציינו שני יתרונות מיקום של העיר אשדוד, והסבירו כיצד כל אחד מהם מסייע להתפתחות של העיר. (7 נקודות)
(7 נקודות)

ב. אשדוד היא עיר חדשה, והיא הוקמה בשנת 1956 על פי עקרונות של תכנון עירוני מודרני.
(1) הסבירו מדוע חשוב לתכנן מראש את תפוסת שימושי הקרקע במרחב העירוני. (2 נקודות)
(2) עיינו במפה שבנספח א ובה מוצגת תפוסת שימושי הקרקע באשדוד.
[נספח א – מפה]
בחרו בשניים משימושי הקרקע המסומנים במפה.
הסבירו כיצד המיקום של כל אחד משימושי הקרקע האלה במרחב העירוני מבטא עיקרון של תכנון עירוני מודרני. (6 נקודות)
(8 נקודות)

ג. "הדיונה הגדולה" באשדוד, המסומנת במפה שבנספח א, היא אזור ובו חולות נודדים שנותרו מדיונות (גבעות חול) שכיסו בעבר את מישור החוף הדרומי. הדיונה היא המקום היחיד בארץ שבו נותר רצף גאוגרפי בין דיונות (גבעות חול) ובין חוף הים (חולות נודדים). בשנת 2016 החליטה עיריית אשדוד לקדם תוכניות לבנייה של רובע מגורים חדש, רובע י"ד, בשולי הדיונה. בשנת 2022 אושרה הקמת הרובע בוועדה המחוזית לתכנון ובנייה. הקמת רובע המגורים החדש בשולי הדיונה הציבה למתכנני העיר דילמה – שימור מול פיתוח.
(1) הציגו את הדילמה – שימור מול פיתוח, בנוגע לדיונה הגדולה. (2 נקודות)
(2) הביאו נימוק אחד התומך בשימור אזור הדיונה ונימוק אחד התומך בפיתוח אזור הדיונה. (5 נקודות)
(7 נקודות)

4. מדרש תמונה – ייחודם הגאולוגי של הרי אילת
(14 נקודות)

(ראו בנספח: נספח ב – תמונה לשאלה 4: הרי אילת)
בנספח ב מוצגת תמונה של הרי אילת ובה מסומנים בספרות I, II שני סוגי סלעים המאפיינים הרים אלה.
עיינו בתמונה, וענו על הסעיפים א–ב.
[נספח ב – תמונה]

א. (1) ציינו את השם של סוג הסלע המסומן בספרה I ואת השם של סוג הסלע המסומן בספרה II. (4 נקודות)
(2) הסבירו כיצד נוצרו הסלעים המסומנים בספרה I. (3 נקודות)
(7 נקודות)

ב. המאפיינים הפיזיים של אזור הרי אילת תורמים לפיתוח ענף התיירות באזור זה.

(1) תארו מאפיין פיזי אחד של אזור הרי אילת, והסבירו כיצד הוא תורם להתפתחות ענף התיירות באזור. (4 נקודות)

(2) תארו מאפיין פיזי אחד של אזור הרי אילת, והסבירו כיצד הוא מקשה את פיתוח ענף התיירות באזור. (3 נקודות)

(7 נקודות)

5. יישוב דרוזי – מפות ארץ-ישראל

(14 נקודות)

(ראו בנספח: נספח ג – מפה לשאלה 5: בית ג'ן: יישוב דרוזי בהר, גלעין עתיק)
בנספח ג מוצגת מפה שכותרתה בית ג'ן: יישוב דרוזי בהר, גלעין עתיק
עיינו במפה, וענו על הסעיפים א–ב.
[נספח ג – מפה]

א. (1) ציינו את השם של יחידת הנוף שבה שוכן היישוב בית ג'ן. (3 נקודות)

(2) הסבירו שתי סיבות למיקום היישובים הדרוזיים בהרים. (4 נקודות)

(7 נקודות)

ב. היישוב הדרוזי המסורתי היה יישוב מכונס.

(1) הסבירו כיצד דבר זה בא לידי ביטוי במפה. (3 נקודות)

(2) לפניכם שני שימושי קרקע הנראים במפה.

• מסחר

• בנייני ציבור ומוסדות חינוך

בחרו באחד משימושי הקרקע.

תארו את מיקומו של שימוש הקרקע במרחב של היישוב, והסבירו את הגורם למיקום זה. (4 נקודות)

(7 נקודות)

6. מאמר – חשיבות ההגנה על מי התהום נוכח משבר האקלים

(14 נקודות)

שימו לב:

שאלה 6 עוסקת במאמר: "חשיבות ההגנה על מי התהום נוכח משבר האקלים".
(קפלן מ', יקיר ד', רוזנפלד ד', אקולוגיה וסביבה, 15(3), 2024)

א. אַקוּת הַהַר וְאַקוּת הַחוּף הן שתי אקוות חשובות במשק המים של ישראל.
על פי המאמר, תארו מאפיין אחד של כל אחת מן האקוות, שיש לו חשיבות רבה למשק המים של ישראל. (4 נקודות)

(4 נקודות)

ב. (1) שינויי האקלים משפיעים גם על מקורות המים בישראל.
לפניכם רשימה של תופעות הנגרמות משינויי האקלים.

- ירידה בכמות המשקעים
- שינויים בתפוצת המשקעים במרחב ובזמן
- עלייה בטמפרטורה הממוצעת
- עליית פני הים

בחרו באחת מן התופעות שברשימה, והציגו שתי השפעות של התופעה שבחרתם על מקורות המים הטבעיים בישראל. (5 נקודות)

(2) כותבי המאמר ממליצים לקבוע שימוש קרקע חדש: "שמורות הגנת מי תהום". הסבירו מהו שימוש קרקע זה, וכתבו כיצד הוא עשוי לאפשר הגנה על המים באקוות ההר והחוף. (5 נקודות)
(10 נקודות)

פרק שני – גאוגרפיה של המזרח התיכון

(28 נקודות) בפרק זה יש לענות על שתיים מן השאלות 7–10 (לכל שאלה – 14 נקודות).

7. חשיבותו הגאופוליטית של המזרח התיכון

(14 נקודות)

(ראו בנספח: תוואי שיט מן המפרץ הפרסי וממדינות מזרח אסיה אל המזרח התיכון ואירופה, תנועת אוניות מטען בתעלת סואץ ובכף התקווה הטובה (2/2024–10/2023))

א. למזרח התיכון יש חשיבות גאופוליטית רבה בזכות היותו גשר בין שלוש יבשות.
הסבירו כיצד חשיבות זו באה לידי ביטוי במזרח התיכון בשני תחומים. (5 נקודות)
(5 נקודות)

ב.

המורדים החות'ים בתימן, השולטים על שטח נרחב בים סוף ועל מצר באב אל-מנדב, הטילו בחודש אוקטובר 2023 מצור על ים סוף באמצעות תקיפת אוניות סוחר שעברו בים סוף ובתעלת סואץ בדרכן מן המפרץ הפרסי וממדינות מזרח אסיה אל מדינות במזרח התיכון ובאירופה. בעקבות התקפות אלה הפסיקו חברות הספנות האמריקניות והאירופיות הגדולות לשוט בים סוף ובתעלת סואץ ובחרו בנתיב שיט אחר.

המפה הסכמטית שלפניכם מציגה שני תוואי שיט מן המפרץ הפרסי וממדינות מזרח אסיה אל המזרח התיכון ואירופה.

[מפה]

בגרף שלפניכם מוצגים נתונים על תנועת אוניות מטען בתעלת סואץ ובכף התקווה הטובה מחודש אוקטובר 2023 עד חודש פברואר 2024.

[גרף]

(1) ציינו את מגמת השינוי העיקרית בתנועת אוניות מטען בתעלת סואץ ואת מגמת השינוי העיקרית בתנועת אוניות מטען בכף התקווה הטובה מחודש אוקטובר 2023 עד חודש פברואר 2024, והסבירו את הקשר בין מגמות אלה. (4 נקודות)

(2) תארו שתי השפעות כלכליות אפשריות של השינויים בתנועת אוניות המטען בתעלת סואץ על המדינות במזרח התיכון. (5 נקודות)

(9 נקודות)

8. אישוויון מרחבי כלכלי

(14 נקודות)

(ראו בנספח: מדדי פיתוח במדינות במזרח התיכון (2023, 2024))

לפניכם טבלה ובה נתונים על מדדי פיתוח במדינות במזרח התיכון. עיינו בטבלה, וענו על הסעיפים א–ב שאחריה.

[טבלה]

א. (1) דרגו את המדינות על פי רמת הפיתוח שלהן, מן הרמה הגבוהה ביותר לנמוכה ביותר.

בתשובתכם ציינו מדד אחד שעל פיו ביססתם את הדירוג.

(3 נקודות)

(2) הסבירו כיצד המדד שצינתם מבטא רמת פיתוח של מדינה. (3 נקודות)

(6 נקודות)

ב. מאפייני הסביבה הפיזית יכולים לסייע בפיתוח הכלכלי של מדינה או להגביל אותו.

בחרו בשתי מדינות מן הטבלה.

היעזרו במפות שבאטלס.

בנוגע לכל אחת מן המדינות שבחרתם, ציינו מאפיין פיזי אחד שיכול לסייע בפיתוח הכלכלי ומאפיין פיזי אחד שיכול להגביל אותו, והסבירו כיצד כל מאפיין מסייע בפיתוח הכלכלי או מגביל אותו (סך הכול – ארבעה מאפיינים פיזיים).

(8 נקודות)

(8 נקודות)

9. הגירה

(14 נקודות)

א. במהלך המאה ה-20 והמאה ה-21 התרחשה הגירה מרצון של אוכלוסייה מן המזרח התיכון אל מדינות אחרות.

- (1) ציינו גורם אחד להגירה מרצון, והביאו דוגמה אחת להגירה כזאת. (3 נקודות)
- (2) בעקבות שינויי האקלים במזרח התיכון מתרחשת הגירה מאולצת של אוכלוסייה אל מדינות אחרות. מומחים מעריכים כי בעתיד תגבר ההגירה מעירק וממצרים בעקבות שינויי האקלים. לפניכם רשימה של תופעות הנגרמות משינויי האקלים במזרח התיכון.

• מדבור

• ירידה בכמות המשקעים הממוצעת

• עלייה באירועי גשם קיצוניים

• סופות אבק חזקות

• עלייה במפלס הים

בחרו באחת מן המדינות: מצרים או עירק, ובאחת מן התופעות שברשימה. הסבירו מדוע התופעה שבחרתם עלולה לגרום להגירת אוכלוסייה מן המדינה שבחרתם.

(4 נקודות)

(7 נקודות)

ב. (1) ההגירה מרצון של אוכלוסייה ממדינות במזרח התיכון יוצרת לעיתים קשיים במדינות שמהן היגרה אוכלוסייה זו.

הסבירו קושי אחד כזה. (4 נקודות)

(2) במדינות המפרץ הפרסי יש מאזן הגירה חיובי.

הסבירו את התועלת שמפיקות מדינות אלה ממאזן הגירה זה. (3 נקודות)

(7 נקודות)

10. כלכלה במדינות המפרץ הפרסי

(14 נקודות)

(ראו בנספח: כושר זיקוק הנפט במדינות המזרח התיכון בשנים נבחרות, שיעור ייצור החשמל מנפט וממקורות מתחדשים במדינות המפותחות (OECD) (2010-2024))

א. לפניכם טבלה ובה נתונים על כושר זיקוק הנפט במדינות המזרח התיכון בשנים נבחרות.

[טבלה]

(1) הסבירו מהו זיקוק נפט. (2 נקודות)

(2) ציינו את מגמת השינוי בכושר זיקוק הנפט במדינות המזרח התיכון, והציגו השפעה חיובית אחת

או השפעה שלילית אחת של מגמה זו על מדינות אלה. (4 נקודות)

(6 נקודות)

- ב. ערב הסעודית היא יצואנית הנפט הגולמי הגדולה בעולם. בשנת 2023 היא הודיעה כי היא מתכננת לפתח תעשייה של ייצור מכוניות חשמליות המתבססות על טכנולוגיה מתקדמת, כדי לממש את החזון של יורש העצר הסעודי לגיוון ענפי הכלכלה לקראת עתיד בר-קיימה. לפניכם גרף ובו מוצגים נתונים על ייצור החשמל מנפט וממקורות מתחדשים במדינות המפותחות (OECD) בשנים נבחרות.
- [גרף]
- (1) ציינו את מגמת השינוי בייצור חשמל מנפט ואת מגמת השינוי בייצור חשמל ממקורות מתחדשים במדינות המפותחות בשנים 2012–2024. על פי המגמות שציינתם, הסבירו מדוע ערב הסעודית מעוניינת לצמצם את התלות הכלכלית שלה בנפט. (5 נקודות)
- (2) הסבירו כיצד פיתוח תעשייה של ייצור מכוניות חשמליות המתבססות על טכנולוגיה מתקדמת תאפשר לערב הסעודית לממש את החזון של יורש העצר הסעודי לגיוון ענפי הכלכלה לקראת עתיד בר-קיימה. (3 נקודות)
- (8 נקודות)

פרק שלישי – ניתוח תופעות יסוד במרחב

- (36 נקודות) בפרק זה יש לענות על שלוש שאלות: על שאלה 11 (חובה) ועל שתיים מן השאלות 12–15 (לכל שאלה – 12 נקודות). שאלת חובה – ענו על שלושה מן הסעיפים א–ד בשאלה זו (לכל סעיף – 4 נקודות).

11. מאפיינים פיזיים ומאפיינים אנושיים

(12 נקודות)

- (ראו בנספח: גרף 1: טמפרטורה שנתית ממוצעת ביפן (1991–2000); גרף 2: טמפרטורה שנתית ממוצעת בניו זילנד (1991–2000), נספח ד – מפה לשאלות 11, 13: מפה פיזית של ניו זילנד)
- בפרק זה תיבדק יכולתכם להתמודד עם שאלות העוסקות בחבל ארץ שלא למדתם עליו. השאלות מתבססות על מיומנויות בגאוגרפיה ועל מיומנויות חשיבה. המידע הגאוגרפי נתון במפות החבל ובמפות העולמיות והנושאות שבאטלס. חבל הארץ שהפרק עוסק בו הוא ניו זילנד.
- בפרק זה יש לענות על שלוש שאלות: על שאלה 11 (חובה) ועל שתיים מן השאלות 12–15 (לכל שאלה – 12 נקודות).
- שאלת חובה – ענו על שלושה מן הסעיפים א–ד בשאלה זו (לכל סעיף – 4 נקודות).

- א. ניו זילנד היא מדינת איים (בדרום מערב האוקיינוס השקט), והיא רחוקה מאוד ממדינות אחרות בעולם. שכנותיה הקרובות ביותר הן כמה מדינות איים הנמצאות במרחק של כאלף קילומטר ממנה. הסבירו חיסרון אחד בתחום הכלכלה שנגרם לניו זילנד בשל ריחוקה ממדינות אחרות בעולם. (4 נקודות)

ב. לפניכם שני גרפים.

גרף 1 ובו נתונים על הטמפרטורה השנתית הממוצעת ביפן, וגרף 2 ובו נתונים על הטמפרטורה השנתית הממוצעת בניו זילנד. בשתי המדינות שורר אקלים דומה, והמרחק בין כל אחת מהן לקו המשווה הוא כמעט זהה.

[גרף 1, גרף 2]

(1) עיינו בגרפים, וציינו את עונת השנה בכל אחת מן המדינות בחודש יולי (7) ובחודש ינואר (1). בתשובתכם השתמשו בביטויים: עונה חמה, עונה קרה.

(2) הסבירו מדוע עונות השנה בניו זילנד, שאותן ציינתם בתת-סעיף ב(1), שונות מעונות השנה ביפן.

(4 נקודות)

ג. (1) היעזרו במפה הפיזית של ניו זילנד שבנספח ד ובמפות שבאטלס, וציינו את ההבדל העיקרי במספר היישובים הגדולים בין האי הצפוני של ניו זילנד ובין האי הדרומי שלה.

(2) הסבירו גורם פיזי אחד להבדל שציינתם.

[נספח ד – מפה פיזית של ניו זילנד]

(4 נקודות)

ד. לפניכם רשימה של תופעות הנוגעות לתחום הסביבה בניו זילנד.

בחרו באחת מן התופעות, והסבירו את השפעתה על האדם ועל הסביבה בניו זילנד.

- עיור מואץ

- בירוא יערות

- סחף קרקע

- עלייה בכמות המשקעים הממוצעת באי הדרומי

- פלישה של מינים (צמחים ובעלי חיים)

(4 נקודות)

12. פעילות געשית

(12 נקודות)

בניו זילנד יש שכיחות גבוהה של פעילות געשית.

א. (1) עיינו במפות שבאטלס, וציינו באיזה משני האיים הגדולים של ניו זילנד יש הרי געש פעילים. (2) נקודות

(2) הסבירו מדוע בניו זילנד יש שכיחות גבוהה של פעילות געשית. (4 נקודות)

(6 נקודות)

ב. לפעילות הגעשית בניו זילנד יש השפעות על כמה מענפי הכלכלה במדינה.

(1) ציינו שני ענפי כלכלה כאלה. (2 נקודות)

(2) הסבירו כיצד הפעילות הגעשית תורמת לפיתוח כל אחד מענפי הכלכלה שציינתם. (4 נקודות)

(6 נקודות)

13. ערים

(12 נקודות)

(ראו בנספח: נספח ד – מפה לשאלות 11, 13: מפה פיזית של ניו זילנד, כלכלה ודמוגרפיה בוולינגטון ואוקלנד (2024))

וולינגטון ואוקלנד הן שתי ערים גדולות בניו זילנד. וולינגטון היא בירת המדינה, ואוקלנד היא המרכז הכלכלי והמסחרי של המדינה. עיינו במפה שבנספח ד ובמפות שבאטלס.

א. (1) ציינו את מיקומה הפיזי של כל אחת מן הערים, והסבירו מדוע המיקום של וולינגטון מסייע לה בתפקיד בירת ניו זילנד, ומדוע המיקום של אוקלנד מסייע לה בתפקיד המרכז הכלכלי והמסחרי של המדינה. (5 נקודות)

[נספח ד – מפה פיזית של ניו זילנד]

(2) לפניכם טבלה ובה נתונים בתחומי הכלכלה והדמוגרפיה של הערים וולינגטון ואוקלנד. עיינו בטבלה, והסבירו כיצד היותה של וולינגטון בירה והיותה של אוקלנד מרכז כלכלי ומסחרי של ניו זילנד באים לידי ביטוי בנתונים שבטבלה. בססו את תשובתכם על נתון אחד מן הטבלה בנוגע לכל אחת מן הערים (סך הכול – שני נתונים). (3 נקודות)

[טבלה]

(8 נקודות)

ב. קווינסטאון היא עיר השוכנת באי הדרומי של ניו זילנד. בעיר מתרחשת צמיחה כלכלית מהירה המבוססת על פיתוח מואץ של ענף התיירות. לפיתוח מואץ זה עלולות להיות השפעות שליליות בתחום הסביבה. תארו שתי השפעות כאלה. (4 נקודות)

(4 נקודות)

14. אנרגייה

(12 נקודות)

(ראו בנספח: השימוש במקורות אנרגייה לייצור חשמל בניו זילנד (2023))

לפניכם גרף ובו מוצגים נתונים על מקורות אנרגייה לייצור חשמל בניו זילנד. עיינו בגרף, וענו על הסעיפים א–ב.

[גרף]

א. (1) ציינו מהו מקור האנרגייה המתחדש העיקרי במדינה, והסבירו שני תנאים פיזיים המאפשרים את השימוש הרב במקור אנרגייה זה בניו זילנד. (5 נקודות)

(2) הציגו השפעה שלילית אחת של השימוש במקור האנרגייה שציינתם על הסביבה. (2 נקודות)

(7 נקודות)

- ב. (1) ניו זילנד חתמה על הסכמים המחייבים אותה לשמור על עקרונות של פיתוח בריקיימה. הסבירו כיצד שמירה על עקרונות אלה באה לידי ביטוי בהתפלגות השימוש במקורות אנרגייה לייצור חשמל במדינה. (2 נקודות)
- (2) מדענים בתחום האקלים צופים כי בעקבות שינויי האקלים תפחת כמות השלג שירד בעונת החורף באי הדרומי. הסבירו כיצד תחזית זו של המדענים עשויה להשפיע על ייצור של חשמל הידרואלקטרי בעונת הקיץ. נמקו את תשובתכם. (3 נקודות)
- (5 נקודות)

15. חקלאות וסביבה

(12 נקודות)

(ראו בנספח: שיעור הייצוא של ניו זילנד לפי מדינות בשנת 2007 ובשנת 2023, מספר הכבשים בניו זילנד (2022–2002))

- א. ענף מוצרי החלב וענף מוצרי העץ והנייר הם ענפי ייצוא עיקריים של ניו זילנד. בשנת 2008 נחתם הסכם סחר חופשי בין ניו זילנד ובין סין, שבה מתגוררת 18% מאוכלוסיית העולם. על פי הסכם זה, כל מוצרי החלב ורוב מוצרי העץ והנייר שניו זילנד מייצאת לסין פטורים ממכס. הסכם זה גרם לשינוי ביעדי הייצוא העיקריים של ניו זילנד. לפניכם טבלה ובה נתונים על שיעור הייצוא של ניו זילנד לפי מדינות נבחרות בשנת 2007 ובשנת 2023.

[טבלה]

- (1) על פי נתוני הטבלה, ציינו מה היה השינוי ביעדי הייצוא העיקריים של ניו זילנד. (2 נקודות)
- (2) יש הטוענים כי השינוי ביעדי הייצוא העיקריים משפיע לטובה על ניו זילנד, ויש הטוענים כי שינוי זה עלול לפגוע בה. הציגו נימוק אחד התומך באחת הטענות האלה. (3 נקודות)
- (5 נקודות)

- ב. בשנת 2022 הנהיגה ממשלת ניו זילנד רפורמה בענף החקלאות. המטרה העיקרית של הרפורמה הייתה להפחית את כמות גזי החממה הנפלטים לאטמוספירה בעקבות פעילות חקלאית. לפניכם גרף ובו מוצג מספר הכבשים שגידלו החקלאים בניו זילנד בשנים נבחרות. [גרף]

- (1) עיינו בגרף, והסבירו כיצד השינוי במספר הכבשים בניו זילנד יכול לתרום להפחתת פליטת גזי החממה בניו זילנד. (4 נקודות)
- (2) אחד היעדים ברפורמה זו הוא נטיעת מיליארד עצים עד שנת 2028. תארו יתרון אחד בתחום הסביבה או הכלכלה בנטיעה של מיליארד עצים. (3 נקודות)
- (7 נקודות)

נספח – המקורות והנספחים

שאלה 2 – רשימה I: מאפייני האקלים המדברי השורר בנגב; רשימה II: עקרונות תכנון של בנייה תואמת אקלים מדברי

I – מאפייני האקלים המדברי השורר בנגב	II – עקרונות תכנון של בנייה תואמת אקלים מדברי
משרעת טמפרטורות יומי גדול	לוחות סולריים
כמות משקעים נמוכה	קירות אטומים ומבודדים
עוצמה גבוהה של קרינת השמש	בנייה צפופה סביב חצר מרכזית (פטיו)
סופות חול ואבק רבות	מכלים תת־קרקעיים לאגירת מים

נספח א – מפה לשאלה 3: שימושי קרקע באשדוד

[התמונה של הנספח אינה מוצגת כאן. מפת שימושי קרקע של העיר אשדוד. התיאור שלהלן כולל רק את הכתוב על המפה.]

מקרא: כביש ראשי; כביש בין-עירוני; גבול שטח שיפוט; שימושי קרקע – מגורים; מסחר; תעשייה; תעשייה, מלאכה ומסחר; גנים ופארקים; חקלאות; נמל/מרינה; חופים/שטחים פתוחים.

כיתובים במפה: רובע א, רובע ב, רובע ג, רובע ד, רובע ה, רובע ו, רובע ז, רובע ח, רובע ט, רובע י, רובע י"א, רובע י"ב, רובע י"ג, רובע י"ד, רובע ט"ו, רובע ט"ז, רובע י"ז; מע"ר; צפון; סיטי מע"ר דרום; מרינה; בקמה; קריית חלוצים; קריית איתנים; עורף הנמל; נמל; פארק עוגנים (פעמיים); משולש חקלאי; שמעון פרס; הדיונה הגדולה; נחל לכיש; בית חולים; הים התיכון.

העיר שוכנת לחוף הים התיכון. בבחינה תארו את מיקומו של כל שימוש קרקע כפי שהוא מסומן במפה – לפי צבע המקרא ולפי שם הרובע או האזור.

(מקור: עיריית אשדוד, מחלקת GIS, 2023)

נספח ב – תמונה לשאלה 4: הרי אילת

[התמונה של הנספח אינה מוצגת כאן. תצלום נוף של הרי אילת. על התצלום מסומנות הספרות I ו-II, ליד שני סוגי הסלעים שהשאלה מתייחסת אליהם. איזו בנספח כיתובים נוספים מלבד הכותרת והקדיט.]

(מתוך Wikimedia Commons, הצלמת Ester Inbar)

נספח ג – מפה לשאלה 5: בית ג'ן: יישוב דרוזי בהר, גלעין עתיק

[המפה של הנספח אינה מוצגת כאן. מפת שימושי קרקע של היישוב בית ג'ן, שכותרתה "בית ג'ן: יישוב דרוזי בהר, גלעין עתיק".

מקרא: מגורים; שטח מגורים בנוי בצפיפות (גלעין עתיק); בנייני ציבור ומוסדות חינוך; מסחר; תעשייה ומלאכה; מבנה חקלאי; גוף מים; כביש דור-מסלולי; כביש ראשי; כביש מסחר; דרך סלולה; דרך עפר; גבול חלקה; גבול שטח שיפוט.

אין בנספח כיתובים נוספים (שמות רחובות, גבהים) מלבד הכותרת, המקרא והקרייט. בבחינה תארו מיקום כפי שהוא נראה במפה – לפי צבע המקרא, הכבישים וחלקי היישוב. (המפה באדיבות המרכז למיפוי ישראל)

תוואי שיט מן המפרץ הפרסי וממדינות מזרח אסיה אל המזרח התיכון ואירופה

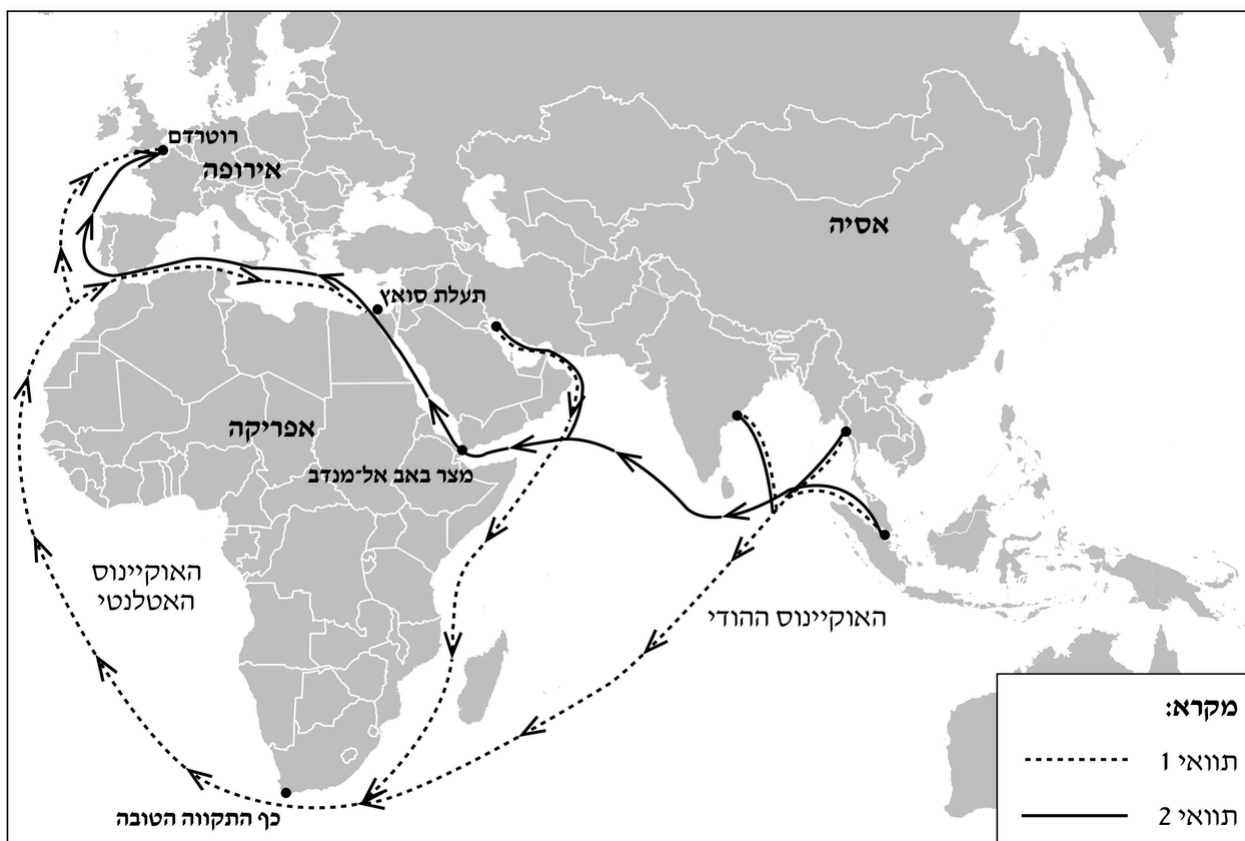
[מפה סכמטית של אירופה, אפריקה, אסיה ומערב האוקיינוס השקט. מסומנים: רוטרדם (אירופה), תעלת סואץ, מצר באב אל-מנדב, כף התקווה הטובה, האוקיינוס האטלנטי, האוקיינוס ההודי.

מקרא: קו מקווקו – תוואי 1; קו רציף – תוואי 2.

תוואי 2 (רציף): מן המפרץ הפרסי וממזרח אסיה (נמלים בהודו, במיאנמר/תאילנד ובסינגפור) דרך האוקיינוס ההודי אל מצר באב אל-מנדב, צפונה בים סוף, דרך תעלת סואץ, מערבה בים התיכון, דרך מצר גיברלטר וצפונה עד רוטרדם.

תוואי 1 (מקווקו): מאותם מוצאים דרומה באוקיינוס ההודי, לאורך חופי מזרח אפריקה, מסביב לכף התקווה הטובה, צפונה באוקיינוס האטלנטי לאורך חופי מערב אפריקה, ומשם לרוטרדם וגם מזרחה אל הים התיכון. תוואי 1 ארוך בהרבה מתוואי 2.]

תוואי שיט מן המפרץ הפרסי וממדינות מזרח אסיה אל המזרח התיכון ואירופה

תנועת אוניות מטען בתעלת סואץ ובכף התקווה הטובה (10/2023–2/2024)

[גרף קווי. ציר אופקי – החודש (10/2023, 11/2023, 12/2023, 1/2024, 2/2024; כמה נקודות בכל חודש); ציר אנכי – מספר האוניות, 0–700.

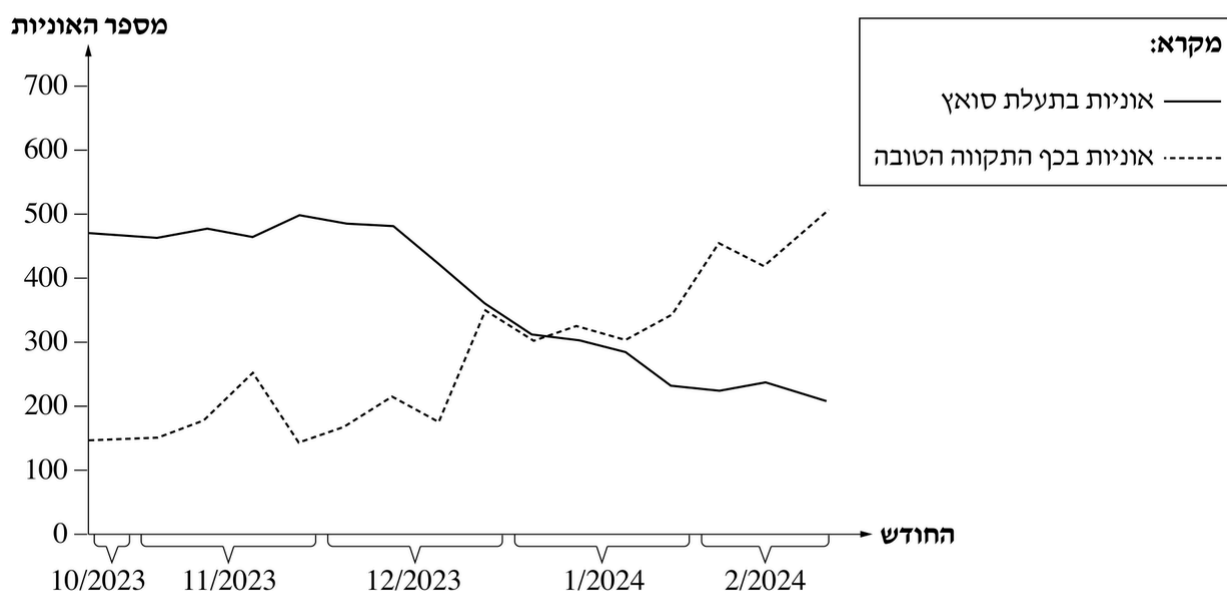
מקרא: קו רציף – אוניות בתעלת סואץ; קו מקווקו – אוניות בכף התקווה הטובה.

ערכים משוערים מן הגרף (לפי הסדר): תעלת סואץ – 312, 359, 421, 481, 485, 498, 464, 477, 463, 470; כף התקווה הטובה – 303, 284, 231, 224, 236, 208. כף התקווה הטובה – 146, 150, 180, 251, 143, 170, 213, 176, 348, 302, 324, 303, 343, 455, 418, 501.

מגמה: בתעלת סואץ יציבות סביב 460–500 אוניות עד תחילת דצמבר 2023 ואחר כך ירידה חדה עד כ־210 בפברואר 2024; בכף התקווה הטובה עלייה מכ־150 לכ־500. הקווים נחתכים בסוף דצמבר 2023 – תחילת ינואר 2024.

תנועת אוניות מטען בתעלת סואץ ובכף התקווה הטובה

(10/2023–2/2024)

(הנתונים מתוך Public.axsmarine.com)

(הנתונים מתוך Public.axsmarine.com)

מדדי פיתוח במדינות במזרח התיכון (2023, 2024)

המדינה	תמ"ג לנפש (בדולרים) 2024	צריכת חשמל לנפש (מגה וואט שעה/נפש) 2024 , 2023	תוחלת החיים (בשנים) 2023	שיעור האבטלה (באחוזים מכוח העבודה) 2024	שיעור הפרייון (מספר לידות ממוצע לאישה) 2023
מצרים	19,094.1	1.493	72	7.2	2.8
ירדן	10,821.5	1.858	78	18	2.6
איחוד האמירויות הערביות	77,958.9	15.284	83	2.1	1.2
טורקיה (תורכיה)	43,932.1	3.581	77	8.4	1.5

(הנתונים מן האתר של הבנק העולמי)

כושר זיקוק הנפט במדינות המזרח התיכון בשנים נבחרות

השנה	כושר זיקוק הנפט (במיליוני חביות נפט ליום)
2005	8
2017	8.37
2020	11.36
2023	13

(הנתונים על פי אופ"ק וסוכנות האנרגיה הבינלאומית)

שיעור ייצור החשמל מנפט וממקורות מתחדשים במדינות המפותחות (OECD) (2024–2010)

[גרף קווי. ציר אופקי – השנה (2024–2010); ציר אנכי – שיעור מכלל ייצור החשמל (%), 0–35.
מקרא: קו מקווקו – נפט; קו רציף – מקורות מתחדשים.
ערכים משוערים מן הגרף:

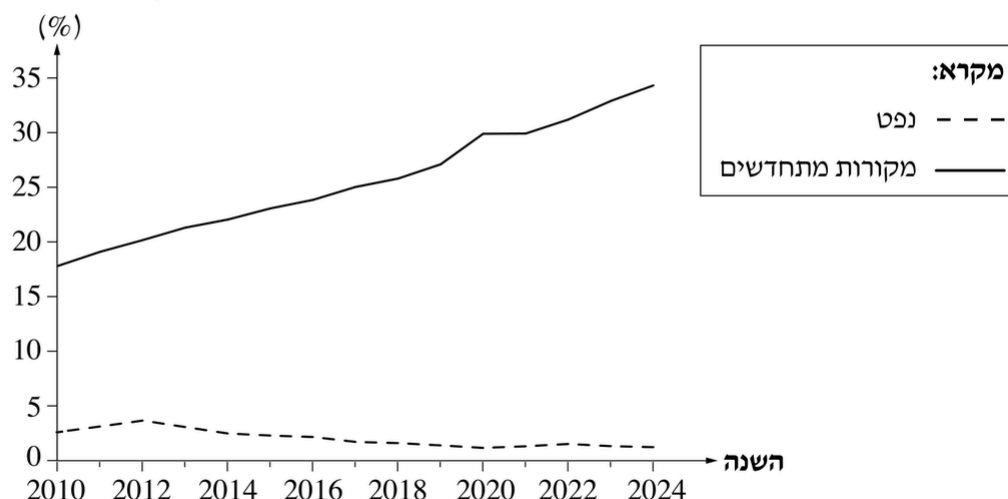
השנה	מקורות מתחדשים (%)	נפט (%)
2010	17.8	2.6
2012	20.2	3.6
2014	22.0	2.5
2016	23.8	2.1
2018	25.8	1.6
2020	29.9	1.1
2022	31.2	1.5
2024	34.2	1.2

מגמה: המקורות המתחדשים עולים ברציפות; הנפט עולה מעט עד 2012 ואחר כך יורד לאט עד כ-1%.

שיעור ייצור החשמל מנפט וממקורות מתחדשים במדינות המפותחות (OECD)

(2024–2010)

שיעור מכלל ייצור החשמל

(הנתונים על פי OurWorldinData)

(הנתונים על פי OurWorldinData)

גרף 1: טמפרטורה שנתית ממוצעת ביפן (1991–2000); גרף 2: טמפרטורה שנתית ממוצעת בניו זילנד (1991–2000)

[שני גרפים קווים זה לצד זה. בציר האופקי – החודש (1–12); בציר האנכי – הטמפרטורה ($^{\circ}\text{C}$), 0–25. גרף 1 – יפן (ערכים משוערים מן הגרף): ינואר 0, פברואר 1, מרס 4, אפריל 10, מאי 15, יוני 19, יולי 23, אוגוסט 24 (שיא), ספטמבר 20, אוקטובר 14, נובמבר 8, דצמבר 3. העקומה עולה מינואר עד אוגוסט ויורדת עד דצמבר – הטמפרטורות הגבוהות ביולי–אוגוסט והנמוכות בדצמבר–פברואר. גרף 2 – ניו זילנד (ערכים משוערים): ינואר 15, פברואר 16 (שיא), מרס 14, אפריל 11, מאי 8, יוני 6, יולי 5 (שפל), אוגוסט 6, ספטמבר 8, אוקטובר 10, נובמבר 12, דצמבר 14. העקומה הפוכה לזו של יפן – הטמפרטורות הגבוהות בדצמבר–פברואר והנמוכות ביוני–אוגוסט, והטווח השנתי קטן יותר (כ-11 מעלות לעומת כ-24 ביפן).]

נספח ד – מפה לשאלות 11, 13: מפה פיזית של ניו זילנד

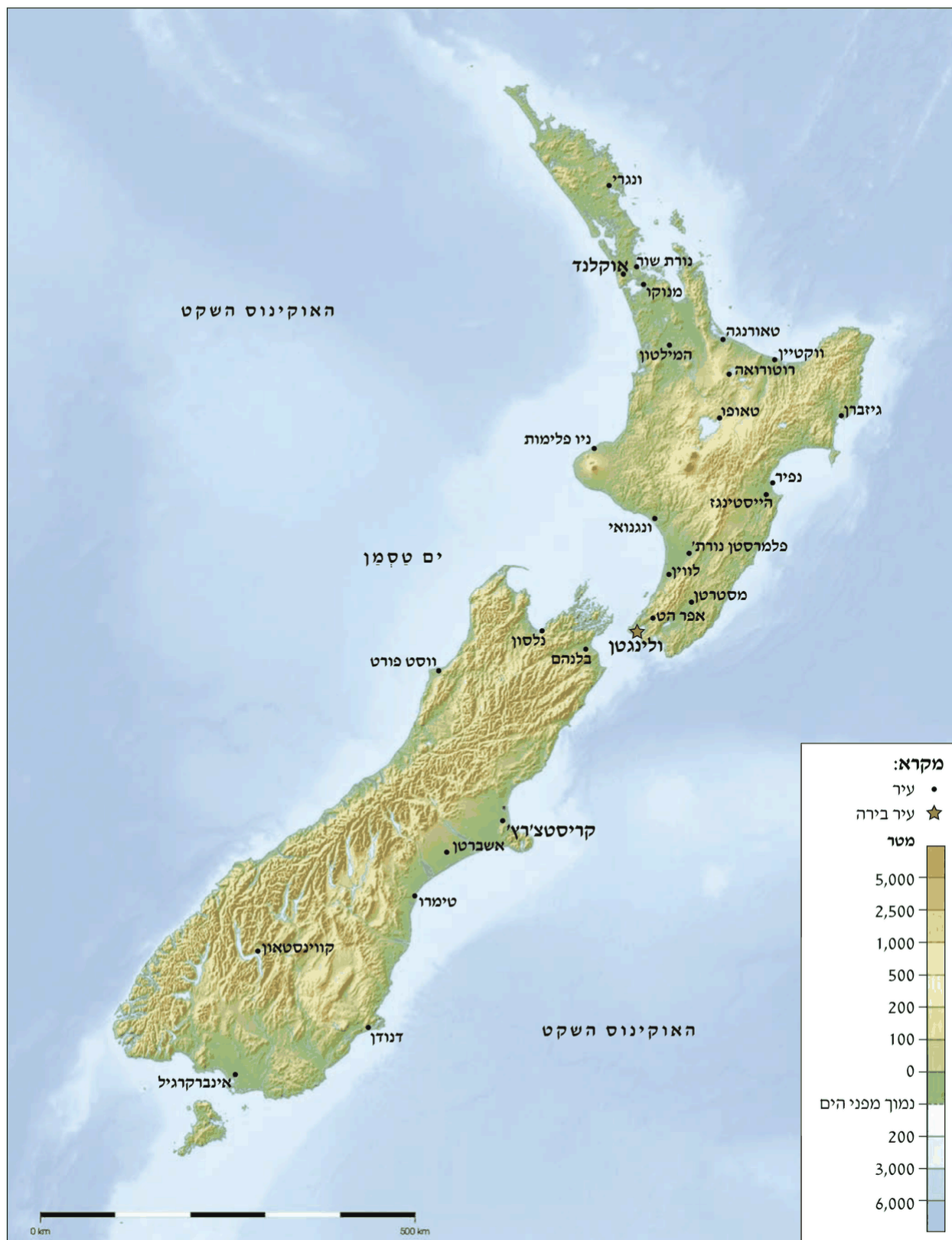
[מפה פיזית (תבליט מוצלל בצבעי גובה) של ניו זילנד: האי הצפוני והאי הדרומי, ממערב ים טסמן, מצפון-מערב ומדרום-מזרח האוקיינוס השקט. סרגל קנה מידה 0–500 ק"מ.

מקרא: נקודה – עיר; כוכב אדום – עיר בירה (ולנגטון). סולם גובה (מטר), מלמעלה למטה: 2,500; 5,000; 1,000; 500; 200; 100; 0 – גוונים כתומים בגבהים הגבוהים, צהובים בגובה בינוני וירוקים בגובה נמוך; פס ירוק כהה – "נמוך מפני הים"; גוונים כחולים – עומק מתחת לפני הים (200; 3,000; 6,000).

ערים באי הצפוני (19): ונגרי, נורת שור, אוקלנד, מנוקו, טאורנגה, המילטון, ווקטיין (Whakatane), רוטורואה, טאופו (ליד אגם גדול במרכז האי), גיזברן (גיזבורן), ניו פלימות (ליד הר געש חרוטי בחצי אי מערבי), נפיר, הייסטינגז, ונגנואי, פלמרסטון נורת', לוויין, מסטרטון, אפר הט, ולינגטון (בירה, בקצה הדרומי של האי, על מצר קוק). ערים באי הדרומי (9): נלסון, בלנהם, ווסט פורט, קריסטצ'רץ', אשברטון, טימרו, קווינסטאון (בפנים האי, בין הרים ואגמים), דנוודן (דנידן), אינברקרגיל.

תבליט: לאורך האי הדרומי עובר רכס הרים גבוה ורציף (גוונים צהובים-כתומים, מעל 1,000–2,500 מ'), ובמזרחו מישור חוף צר (מישור קנטרברי סביב קריסטצ'רץ'); רוב שטח האי הצפוני נמוך יותר, עם רמה וולקנית במרכזו ושטחים נרחבים בגובה 0–500 מ'. אוקלנד שוכנת על מצר יבשה צר (איסתמוס) בצפון האי הצפוני, בין שני מפרצים.]

מפה פיזית של ניו זילנד

כלכלה ודמוגרפיה בוולונגטון ובאוקלנד (2024)

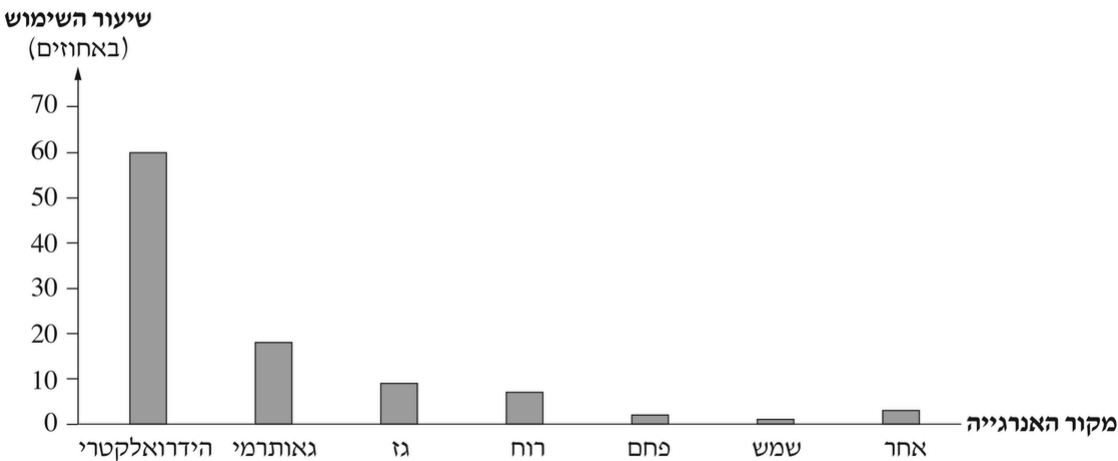
שיעור המועסקים במנהל ציבורי (באחוזים)	שיעור המועסקים בשירותים פיננסיים (באחוזים)	שיעור המועסקים בתעשייה (באחוזים)	מספר המהגרים אל העיר ממדינות העולם
14.3	3.8	4.5	7,500
4	4.2	8.5	83,700

(הנתונים על פי regions.infometrics.co.nz)

השימוש במקורות אנרגייה לייצור חשמל בניו זילנד (2023)

[גרף עמודות. ציר אופקי – מקור האנרגייה; ציר אנכי – שיעור השימוש (באחוזים), 0–70. ערכים משוערים: הידרואלקטרי כ-60, גאותרמי כ-18, גז כ-9, רוח כ-7, פחם כ-2, שמש כ-1, אחר כ-3.]

השימוש במקורות אנרגייה לייצור חשמל בניו זילנד (2023)

(Energy in New Zealand 2024, Ministry of Business, Innovation & Employment)

(הנתונים על פי Energy in New Zealand 2024, Ministry of Business, Innovation & Employment)

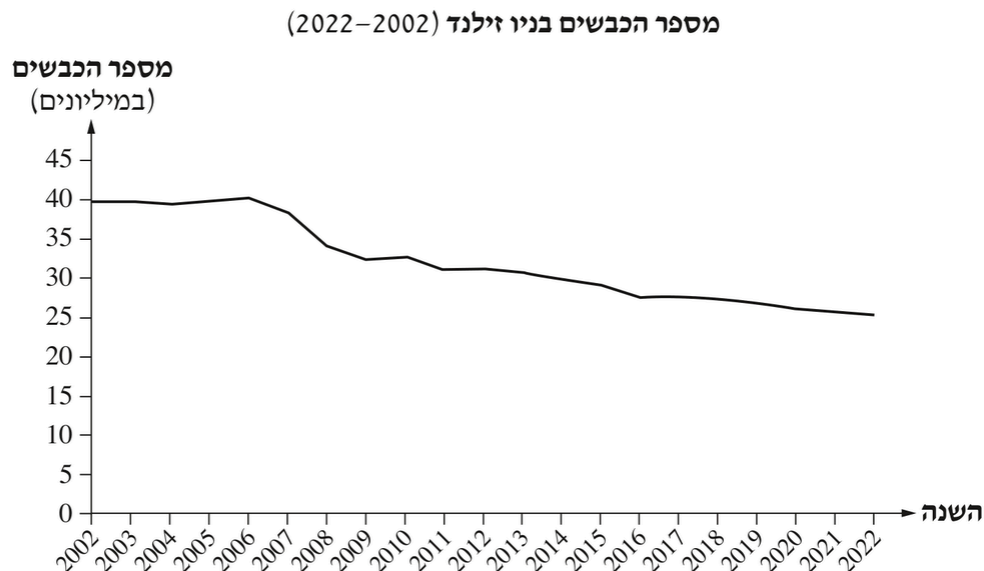
שיעור הייצוא של ניו זילנד לפי מדינות בשנת 2007 ובשנת 2023

המדינה	שיעור הייצוא בשנת 2007 (באחוזים)	שיעור הייצוא בשנת 2023 (באחוזים)
אוסטרליה	22	13
ארצות הברית	12	12
יפן	9	6
סין	5	27

(על פי נתוני הבנק העולמי)

מספר הכבשים בניו זילנד (2002–2022)

[גרף קווי. ציר אופקי – השנה (2002–2022); ציר אנכי – מספר הכבשים (במיליונים), 0–45. ערכים משוערים מן הגרף: 2002 – כ־39.7; 2003 – כ־39.7; 2004 – כ־39.3; 2005 – כ־39.8; 2006 – כ־40.2 (שיא); 2007 – כ־38.3; 2008 – כ־34.1; 2009 – כ־32.4; 2010 – כ־32.6; 2011 – כ־31.1; 2012 – כ־31.2; 2013 – כ־30.8; 2014 – כ־29.9; 2015 – כ־29.1; 2016 – כ־27.6; 2017 – כ־27.6; 2018 – כ־27.3; 2019 – כ־26.8; 2020 – כ־26.1; 2021 – כ־25.7; 2022 – כ־25.3. מגמה: יציבות עד 2006, ירידה חדה ב־2007–2009 וירידה מתונה ורציפה עד 2022.]

(הנתונים על פי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה של ניו זילנד)

(הנתונים על פי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה של ניו זילנד)

כל הבגרויות בגאוגרפיה עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/geography